

PIM LIGTVOET

IN DE *SCHADUW* VAN DE OORLOG
1940-1945

IN DE POLDERS VAN
AMSTERDAM NIEUW-WEST

Aanvullingen en correcties I

IN DE SCHADUW VAN DE OORLOG

1940-1945 in de polders van Amsterdam Nieuw-West

Aanvullingen en correcties I

Pim Ligtvoet

STICHTING DE DRIEHOEK
A M S T E R D A M

TEN GELEIDE

De geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog is al diepgaand bestudeerd. Toch ontbreekt ook nog heel veel kennis en informatie. Dat bleek wel na voltooiing van mijn boek in 2015. Lezers attendeerden mij op kleine verschrijvingen, maar ook op nieuwe inzichten en informatie.

In dit katern heb ik de aanpassingen opgenomen die mij in de afgelopen twee jaar bekend zijn geworden.

Amsterdam, mei 2018

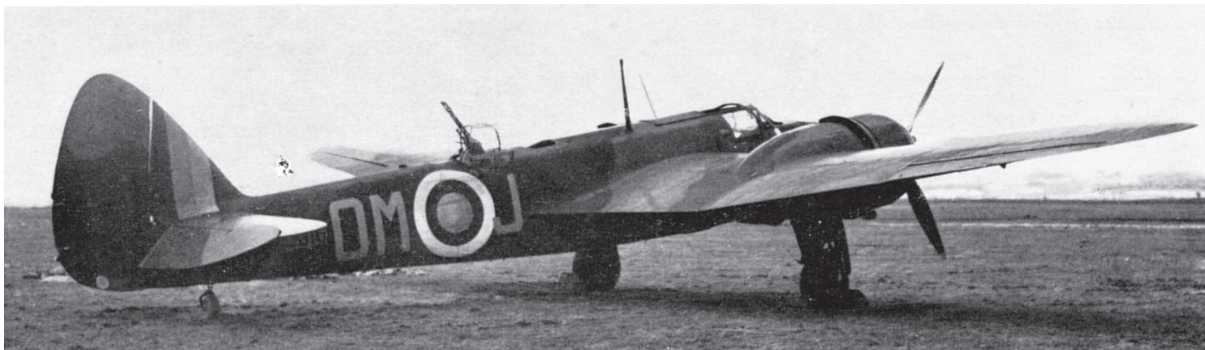
Pim Ligtvoet

GECRASHT IN DE POLDER

DE VLUCHTRICHTING VAN DE BLENHEIM IV VAN PILOOT J.W.D. STEPHENS

Freek Raat en Jan Holla zagen op 23 juni 1940 vanaf verschillende plekken hoe 's avonds rond 8 uur een vliegtuig boven de stad naar beneden werd geschoten. Pilot Stephens slaagde erin buiten bebouwd gebied neer te komen, bij de Sloterweg. Hij overleefde dankzij zijn parachute, waarnemer Barrett en boordschutter Adams crashten met het vliegtuig en stierven (p.45).

Ik nam aan dat hun toestel net als de andere Blenheim bommenwerpers van die dag onderweg was naar het Duitse Soest. Maar dat ligt anders. Fred Martin vergeleek de vliegtijden van de Blenheims tussen hun basis in Wattisham, Suffolk, en hun doel in Duitsland, Soest. Normaal deden ze er, beladen met bommen, twee uur over. De Blenheim van Stephens vertrok om 16.30 uur uit Wattisham en kwam om 20.25 uur in het huidige Slotervaart neer. Dat is na bijna vier uur vliegen. Zeer waarschijnlijk was de bemanning dus op weg naar huis toen hun toestel fataal werd geraakt.

BLENHEIM IV, 107^e SQUADRON [CA. 1950]

WAAR CRASHTE DE DORNIER VAN DE HOGE NAZI GERHARD CZERNIK?

In mijn boek suggereer ik dat de nazi-militair Gerhard Czernik en twee andere inzittenden op 20 oktober 1941 kunnen zijn neergestort in de buurt van een huidig kunstwerk in het Sloterpark dat wel 'Het vliegtuigongeluk' heet (p. 41 en 47). Dat blijkt te mooi om waar te zijn. De crash was niet in dat gebied – tegenwoordig de Slotermeerse kant van de Sloterplas – maar aan de andere zijde, bij de Oostoever in Slotervaart. Dit blijkt onder andere uit een verklaring die onderzoeker Jon van der Maas in 1998 van Samuel van der Broek kreeg, de bezitter van boerderij 'Meerzorg' die van het neerkomen getuige was.¹

6

De plek van de crash wordt in de bronnen die ik gebruikte aangeduid met: 7 km. Noordnoordoost van Schiphol² en Sloterdijkmeerweg.³ Die weg liep door het midden van de polder, en daarmee van de huidige Sloterplas. Maar Samuel verklaarde dat het om het adres Sloterdijkmeerweg 181 ging. Dat is in het huidige Slotervaart. De boerderij van de bewoners lag net als de hoeve van Van den Broek ver van de weg af, bij de ringvaart rond de polder. Nr. 181 lag zelfs aan de overkant van de vaart, buiten de oude Sloterdijkmeer. De zware Duitse bommenwerper boorde zich op 20 oktober 1941 in de oever van de ringvaart, ergens tussen nr. 181 en de nu omgebouwde maar herkenbare Water-

WESSEL COUZIJN, GROOT LANDSCHAP [2006]

zuiveringsinstallatie (Lakenhalstraat) die nog meer in de richting van de stad lag. Volgens Jon van der Maas moet de crash bij het huidige flatgebouw Finisterre aan de Mezquitalaan zijn geweest.

---

1 E-mails van Jon van der Maas (16 nov. 2017, 5 januari 2018)
2 <http://www.aircrewremembrancesociety.co.uk/styled-15/styled-18/styled-70/index.html>
3 www.studiegroepvluchtoorlog.nl (Verliesregister 1941, als pdf geraadpleegd in 2015)

WIE WAS DE PARACHUTIST AAN DE NOORDERAKERWEG?

Leo Barlag zag ergens in de oorlogsjaren een parachutist met een gebroken been. ‘Hij lag bovenop een schuurtje aan de Noorderakerweg, niet ver van de Ringvaart. Met een parachute was hij uit het vliegtuig gesprongen’ (p. 47). Gebeurde het op 31 mei 1942, zoals de lijst met bommeldingen van het Stadsarchief schrijft?⁴ Wat voor vliegtuig was het? Wie was de parachutist? Ook hier heeft Jon van der Maas nieuwe informatie.⁵ Hij beschikt over het verliesrapport van een Amerikaanse B-17 bommenwerper die op 29 maart 1944 crashte in de Ronde Hoepolder bij Ouder-Amstel. Uit de verklaringen van bemanningsleden blijkt dat een van hen aan zijn parachute op de Noorderakerweg landde.

Na raadpleging van twee specifieke sites⁶ ontstaat het volgende beeld. De B-17 *Cat Wampus* met tien bemanningsleden was onderweg naar het Duitse Braunschweig en werd door Duitse jagers beschoten. Daarbij werd staartschutter Richardson gedood. Piloot Hardin maakte met een collega een geslaagde buiklanding bij Ouder-Amstel. De zeven anderen sprongen eerder aan hun parachute uit het vliegtuig. Na afloop bleken er naast de dode twee gewonden te zijn, radiotechnicus Wendall May en zijschutter Lee Jenks. Een van de twee moet de man geweest die Leo Barlag en Joop Polman hebben gezien. Dat was bijna drie jaar later dan wat de lijst van het Stadsarchief vermeldt. Ook ging het hier niet om een crash van een Engels vliegtuig maar om een parachutelanding uit een B-17.

7

---

4 <https://www.amsterdam.nl/publish/pages/753567/bommeldingen.pdf>

5 E-mail van Jon van der Maas (16 nov. 2017)

6 <http://www.zzairwar.nl/dossiers/964.html>; <http://www.verliesregister.studiegroepluchtoorlog.nl>

DE AMERIKAAN DOVER CH. FLEMING KWAM NIET OP HET LAND VAN PIET WORM TERECHT

Henk Rebel (1932-2007) van het Crash Museum in Aalsmeerderbrug sprak in 2006 een ooggetuige van een crash op zijn land bij de Osdorperweg. Het was 'boer Worm', en hij hoorde van hem dat de piloot gewond uit het vliegtuig was gekomen. Rebel nam aan dat dit Dover Fleming was, die volgens het Verliesregister op 8 oktober 1943 met zijn Thunderbolt P-47 om 16.00 uur in de Osdorper Binnenvlakte naar beneden kwam. Datum en plek stonden ook in de Amsterdamse lijst, althans 7 oktober. Ik nam de aanname van Rebel aangaande de Thunderbolt van Fleming over in mijn boek. Maar was het wel de Amerikaan die Piet Worm zag?

Onderzoeker Jon van der Maas wijst me op de vernieuwde site van de Studiegroep Luchtoorlog.⁷ Het Verliesregister is intussen geen pdf meer, maar een database die je online kan raadplegen.⁸ Daar is een andere oorlogsgebeurtenis aan de Osdorperweg te vinden. De informatie, aldus Jon van der Maas, is gebaseerd op rapporten van de Luchtbeschermingsdienst en de politie uit juli 1941 en betreft een Duitse buiklanding met drie bemanningsleden aan boord. Ook de Amsterdamse lijst met bommeldingen vermeldt dit incident, althans een dag later en noemt het 'noodlanding'. De Junkers-88 maakte zijn riskante landing op 29 juli 1941 bij Osdorperweg 579. Daar woonde de familie De Vos.

De Vos was wijkhoofd van de Luchtbeschermingsdienst en deed de melding. Nummer 579, zegt Henk Worm (1942)⁹, was naast de boerderij van zijn vader. Hun land strekt(e) zich voor beide adressen uit. Zijn vader vertelde hem dat het neerstorten in het jaar voor zijn geboorte was. Het is duidelijk dat Piet Worm met Rebel over deze gebeurtenis sprak. Wat gebeurde er dan met Fleming?

DOVER C. FLEMING

ER WAREN ALLEEN DUITSE NOODLANDINGEN LANGS DE OSDORPERWEG

In opdracht van de SGLO heeft Jon van der Maas de Amerikaanse crash van 8 oktober 1943 nader onderzocht.¹⁰ In het Amsterdamse stadarchief vond hij rapporten van de Luchtbeschermingsdienst en de politie over de gebeurtenis.

7 E-mails van Jon van der Maas (16-18 november 2017)

8 <http://www.verliesregister.studiegroepluchtoorlog.nl/zz.php>

9 Telefoongesprek met Henk Worm (28 december 2017)

10 'Het lot van 2nd Lt. Dover Chalmers Fleming (T2938)'. *Bulletin nr. 384/1*, p. 8 (www.sglo.nl)

Ik ben ze zelf ook gaan bekijken. Politieaan O.W. Piek rapporteert die dag om 18.05 uur dat ruim een uur eerder 'een Duitsch jachtvliegtuig een noodlanding heeft gemaakt in de Osdorper Binnenpolder, tusschen de Haarlemmerweg en de Osdorperweg'.

over verschoor en alle instanties ingelicht
16.⁹⁸ Rijksinspectie den Haag
18.⁰² Heer Armhurst meldt. In de Osdorper Binnenpolder tusschen Osdorperweg en Haarlemmerweg is een Duitsch vliegtuig neêrgekomen. Is onder Duitsche militaire bewaking gesteld. Geen berechten ombrent schade of lich. letsel. Heer v.d. Hvid. ingelicht
18.⁰⁸ Rijksinspectie den Haag
18.⁰⁹ L. B. Off. v. Dienst. en Duitsche instanties
18.⁵⁰ Dienst overgegeven aan den Hr. v. Bode Nieuw
18.⁵⁵ Heer v. Bode Nieuw bericht om 18.⁰² door een

18.05. Rapporteert de O.W.Piek (4563), dat heden te omstreeks 17.-. uur, een Duitsch jachtvliegtuig een noodlanding heeft gemaakt in de (Osdorper) Binnenpolder, tusschen den Haarlemmerweg en Osdorperweg. De bestuurder is niet gewond. Het vliegtuig werd eenigszins beschadigd. Aan het bietenland, toebehoorende aan E.G.Loogman, won. Luttekemerpolder 204 alhier, werd geringe schade toegebracht. De bestuurder heeft zich telefonisch met Schiphol in verbinding gesteld, waarna de bewaking door Duitsche militairen is overgenomen.
Hoofdcommandopost luchtbescherming in kennis gesteld.
Telexbericht berichtendienst onder Nr. 21 en vier afschriften naar H.B. verzonden.

Uit het artikel van Jon van der Maas blijkt dat de bestuurder 'slechts licht gewond' was en Schiphol kon bellen. Het vliegtuig, maar ook het bietenland van E.G. Loogman liep enige schade op.¹¹ De heer Armhurst van de Luchtbeschermingsdienst was drie minuten eerder met zijn melding. Hij noteert dat het incident om 18.55 uur aan de burgemeester was doorgegeven.¹²

Het is duidelijk: Fleming kwam op 8 oktober 1943 niet bij de Osdorperweg terecht. Het *American Air Museum* schrijft dat Dover Ch. Fleming neerstortte in het IJsselmeer bij Amsterdam.¹³ Op het gedenkteken aan de Osdorperweg is een tegel aangebracht waarop hij wordt herdacht.

11 Stadsarchief, politie: <https://archief.amsterdam/inventarissen/inventaris/5225.nl.html#EVOPR00009000275>

12 Stadsarchief, luchtbeschermingsdienst: <https://archief.amsterdam/inventarissen/inventaris/5227.nl.html> (2.7, 964)

13 <http://www.americanairmuseum.com/aircraft/1065> (41-6268 P-47 THUNDERBOLT)

HET MONUMENT AAN DE OSDORPERWEG, MET AAN DE VOET DE TEGEL VOOR DOVER FLEMING (HIERNAAST UITVERGROOT).

EEN STUDENT IN VERZET

AART IN 'T VELD 1919-1991

Aart in 't Veld werd in juni 1943 tijdens een razzia in Parijs gearresteerd en opgesloten in de gevangenis te Frèsnes. Daar had hij contact met een aalmoezenier. Van hem kreeg hij een bronzen medaille die onlangs door zijn zoon en dochter is teruggevonden. Aart putte kracht uit het 'scapulier' (p. 110-111). In de zestiger jaren liet hij hem verzilveren. De voorkant van de medaille laat Maria en de kleine Jezus zien, die beide een ketting omhooghouden, terwijl de rand de tekst *Notre Dame de Merci*, Onze Lieve Vrouw van Genade, draagt. 'Denk aan de krijgsgevangenen alsof jullie zelf krijgsgevangen waren met hen'. Op de rand staat hier het adres van het Gevangenispastoraat, 2 rue Leneveux in Parijs. Opvallend is dat Aart dus niet als zomaar een pechvogel maar als een krijgsgevangene werd beschouwd.

11

KLEINERE CORRECTIES

p. 11:

... ~~Twee~~ *Jan* en zijn vader hebben Nederlandse Fokker-jagers tegen Duitse *Messerschmitts* horen vechten. Kogelhuizen en granaatscherven die in weiland, akker en sloten vallen worden door kinderen heel de oorlog door verzameld, en geruild.

p. 24-25, *Veldkeukens*:

... Joop Kool herinnert zich dat de keukens werden aangesloten op de elektriciteitskabels van de smederijen ~~Olie en Van Willigen aan de Sloterweg~~ *op* nr. 1257 en 1203. 'Bij de smederij die Freek Olie *nog tot midden jaren dertig* samen met zijn broer Tinus dreef, lieten de Duitsers ook hun paarden beslaan, die her en der bij boeren waren gestald.'

FOTOBESCHRIJVING: SLOTERWEG VANAF 1099 MET OP 1203 DE SMEDERIJ VAN ~~Olie~~ *VAN WILLIGEN* [1969]

p. 42:

~~25~~ *23* mei 1940; Junkers Ju-88A, Noorderakerweg

p. 84, *Overleden*:

... De Hervormde kerk herdenkt ~~drie~~ *twee* oorlogsdoden, ~~allen~~ *beiden* overleden bij de uitoefening van hun functie bij de Nederlandse strijdkrachten of de marechaussee.

p.179, voetnoot foto:

De tekst op het bord luidt: 'De N.S.B. propaganda / trachtte ons wijs te maken / dat ZIJ *alleen* het goede / voorstond. ZIE HIER/ een prachtig voorbeeld daarvan./ Achtergehouden levens mid- / delen, in oorlogstijd laten / verrotten, terwijl het /NED. volk verhongerde'.

p.183:

Jaap van den Boogaard [1927]

Corrie van den Boogaard-Vlug [~~1927~~] [1929]

TIKFOUTEN:

p.136, bijschrift foto's:

Het ~~vernieuwde~~ *vernieuwde* monument bij de Coronelstraat / Onthulling 'de Oproep', ~~Halfweg~~ *Halfweg*

p.198:

Hein A.N. ~~Kleimann~~ *Klemann*, 'Die koren onthoudt, wordt gevloekt door het volk. De zwarte markt in voedingswaren 1940-1948'.

p.204:

Erik en Tamar hielpen mij vanuit de Werkgroep Historie van de Dorpsraad Sloten-Oud ~~Odsorp~~ *Osdorp* met artikelen, foto's en contacten.

© 2015, 2018 PIM LIGTVOET / STICHTING DE DRIEHOEK

DE DRIEHOEK

STICHTING

UITGEVER

STICHTING DE DRIEHOEK

COR HERMUSSTRAAT 41

1065 HK AMSTERDAM

WWW.STICHTINGDRIEHOEK.NL

BEHOORT BIJ **ISBN 978-94-90586-12-6**

NIETS IN DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERVEELVONDIGD EN/OF OPENBAAR GEMAAKT WORDEN DOOR MIDDEL VAN DRUK, FOTOKOPIE, MICROFILM OF OP WELKE ANDERE WIJZE DAN OOK ZONDER VOORAFGAANDE SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE UITGEVER. ALL RIGHTS RESERVED. NO PART OF THIS BOOK MAY BE REPRODUCED IN ANY FORM, BY PRINT, PHOTO PRINT, MICROFILM OR ANY OTHER MEANS WITHOUT WRITTEN PERMISSION FROM THE PUBLISHER

